

GÜNEY KAFKASYA'DA YAŞANAN ETNİK ÇATIŞMALAR VE BÖLGENİN TÜRKİYE AÇISINDAN ÖNEMİ

TARİH-COĞRAFYA

Danışman

Eyüphan ÇELİK

Hazırlayan

Aybike YILDIRIM*

Trabzon Sosyal Bilimler Lisesi

ÖZET

Güney Kafkasya etnik ve idari bakımdan oldukça sorunlu bir bölgedir. Bağımsızlığını kazanan ülkelerde özerklik talebinde bulunan bölgeler baş göstermiş ve iç savaşa giden mücadeleler yaşanmıştır. Bu sorunlar Güney Kafkasya'nın yapısını bozmakta ve siyasal çalkantılara neden olmaktadır.

Bu makalede Güney Kafkasya'daki etnik çatışmalar ele alınmış, bölgenin iç yapısı ve coğrafi olanakları analiz edilmiş, Türkiye'nin ve Rusya'nın bölgedeki politik kimlikleri mercek altına alınmış ve hem Güney Kafkasya'nın hem de Türkiye'nin lehine sonuçlanacak çözüm önerileri paylaşılmıştır. Ayrıca bölgenin tarihindeki önemli olaylardan kesitler sunularak bugünkü güncel sorunların anlaşılmasında kolaylık sağlamak amaçlanmıştır. Konu Kaynak Tarama yöntemi ile incelenmiştir.

Türkiye'nin çok yönlü olarak ilgilenmek zorunda olduğu Kafkasya;Doğu Anadolu Bölgesinin savunması ve güvenliğinin sağlanması, Orta Asya ve İdil-Ural bölgesindeki, Türk ve Müslüman ülke ve topluluklar ile iribatını sağlaması ve ilişkilerini güçlendirmesi,Stratejik yer altı zenginlikleri ve petrol yatakları nedeniyle, uygun hammadde ve pazar olanağı oluşturması açısından avantajlar sağlayacak bir bölgedir. Fakat Türkiye tarafından bu avantajlar yeterince anlaşılammakta ve güçlü bir dış politika uygulanamamaktadır. Sonuç olarak Türkiye, Güney Kafkasya ülkeleri üzerinde net bir politika belirleyememiştir. Bu da başlıca ülkelerle ilişkilerin ilerlemesini güçleştirmektedir. Türkiye'nin Güney Kafkasya politikasında jeopolitik işbirliği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca gerçekçi bir bakış açısı oluşturulmalı ve bölgedeki ülkelere karşı sağlam politikalar üretilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Karabağ , Abhazya , Acaristan , Güney Osetya , özerklik , etnik çatışma

*E-posta: aybike.ayben@hotmail.com

GİRİŞ;

Coğrafi olarak Kafkasya Hazar denizinin batısındaki Apşeron Yarımadasından Karadeniz'in kuzey doğusundaki Taman Yarımadasına kadar uzanan dağlık bölgedir.(Kalkan, 2010; 15) Bu yönüyle Kafkaslar tarih boyu kuzey-güney, doğu-batı arasında hem bir koridor hem de sığınma işlevi görmüştür.(Hacısalihoglu, 2006; 7) Ayrıca içinde çok önemli enerji kaynakları bulunduran Hazar bölgesine sahip olması Kafkasya'yı büyük devletlerin kapışma sahası haline getirmektedir.

Jeostratejik açıdan bakıldığında ise Kafkasya;

- Orta Asya'ya açılan kapıdır.
- Asya ile Avrupa arasında transit ticaret yollarının kesiştiği yerde bulunduğu için daima önemli bir ticaret merkezidir(Kalkan, 2010; 17)
- Orta Asya ile bir bütün olarak ele alındığında ise, bölge önemli miktarda petrol ve doğal gaz rezervlerine sahiptir(Alıntı Alizade, 2015; 2)

Kafkasya bölgesi hem coğrafi hem de siyasi açıdan kuzey ve güney olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Bugün Kuzey Kafkasya'da Dağıstan, Kuzey Osetya, İnguşetya, Karaçay Çerkez,Kabartay-Balkar, Adigey özerk bölge ve cumhuriyetleri bulunmakta ve bu bölge bütünüyle Rusya Federasyonu'nun egemenliği altında bulunmaktadır.Güney Kafkasya'da ise üç bağımsız devlet (Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan) ile bu devletler içinde iki özerk bölge (Güney Osetya ve Dağlık Karabağ) ve üç özerk cumhuriyet (Abhazya, Nahçıvan, Acaristan) bulunmaktadır.(Anonim, 2006)

Bu makalede Güney Kafkasya'daki etnik çatışmalar ele alınmış, bölgenin iç yapısı ve coğrafi olanakları analiz edilmiş, Türkiye'nin ve Rusya'nın bölgedeki politik kimlikleri mercek altına alınmış ve hem Güney Kafkasya'nın hem de Türkiye'nin lehine sonuçlanacak çözüm önerileri paylaşılmıştır. Ayrıca bölgenin tarihindeki önemli olaylardan kesitler sunularak bugünkü güncel sorunların anlaşılmasında kolaylık sağlamak amaçlanmıştır. Konu Kaynak Tarama yöntemi ile incelenmiştir.

GÜNEY KAFKASYA'DA YAŞANAN ETNİK ÇATIŞMALAR

Güney Kafkasya bölgeye müdâhil bölge dışı güçlerin oyun alanıdır. Bu bağlamda bölgedeki devletler sürekli siyasal değişim geçirmektedir. Bölgede hakim süren kaos ve çatışma ortamından ise büyük devletler fayda sağlamaktadır. Bu yüzden G.Kafkasya vazgeçilmez bir rekabet sahası ve sürekli körüklenen bir çatışma ortamıdır.

2.1.DAĞLIK KARABAĞ SORUNU

Karabağ bölgesi tarihi,siyasi ve kültürel açıdan Azerbaycan devleti için önemli bir yere sahiptir.

Dağlık Karabağ sorunu 20. y.y.'ın başlarında,1921 yılında Stalin'in Dağlık Karabağ'ın Azerbaycan'a bağlı kalması gerektiğini onaylamasıyla başlamıştır. Bu karar Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğunu ispatlar niteliktedir fakat Ermeniler bu kararı kabul etmemiş, gerekçe olarak da Karabağ'da yaşayan ermeni nüfusunun fazlalığını göstermişlerdir.

1988 yılında Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan rejimine karşı ayaklanması ise olayların kızışmasına neden olmuştur. Bu muhalif hareket ilerleyen zamanlarda siyasi örgütlenmeye dönüşmüş, demokrasi ve ulusal egemenliğini kazanmak isteyen Karabağ Komitesini oluşturmuştur.(Wikipedia, 2016)

Ermenistan DKÖB'ni Azerbaycan'dan ilk kopartma teşebbüsü Ermenistan Yüksek Sovyeti'nin DKÖB'ni Azerbaycan SSC'den ayrılıp Ermenistan SSC'ye katılmasına izin verilmesi hakkında karar almasıdır(Alizade, 2015; 3)fakat aynı tarihte Azerbaycan Yüksek Sovyeti SSCB Anayasası'nın 78. Maddesine uygun olarak bu değişikliğin kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.

Bir sonraki teşebbüsü ise 1991 yılında Karabağ'ın Cumhuriyet ilan ettiği gündür. Ermenistan devleti bu kararın "Sovyet Cumhuriyetleri'nin SSCB'den Ayrılması Kuralları"na uygun olduğunu belirtmiş, amacına ulaşmış ve Karabağ'a bağlı ilçeleri işgal etmiştir.

Azerbaycan tarafı ise sorunun çözümüne ilişkin tüm alternatif yolları gözönünde bulundurmaktadır, hatta kuvvet kullanma ilkesini bile. Fakat şu unutulmamalıdır ki Ermenistan Cumhuriyeti her ne kadar Dağlık Karabağ'ın Azerbaycana bağlı olduğunu

kabul etmese de, tüm ulusal belgelerde ve sözleşmelerde Karabağ Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçası olarak geçmektedir(Alizade, 2015; 4) ve hep öyle kalacaktır.

2.2 ABHAZYA SORUNU

Abhazlar antik çağdan günümüze Karadeniz'in kuzeydoğusunda yaşamış olan bir Kafkas halkıdır. Abhazya'nın dağlık bir arazi yapısına sahip olması, istilalara karşı doğal bir set oluşturmaktadır. Sarp yapısı sebebiyle, bölgede yaşayan halk çevre ülkelerde meydana gelen olaylardan fazla etkilenmemektedir. Bu durum ayrıca, Abhazların kendi örf ve adetlerini uzun süre korumasına yardımcı olmuştur(Kaşıkçı ve Yılmaz, 1999; 134)

Abhazya sorununun temelinde, Gürcistan sınırları içinde bulunan fakat coğrafi olarak Kuzey Kafkasya'nın bir parçası olan, Abhazya Özerk Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olma isteği bulunmaktadır.(Alizade, 2015; 4)Gürcistan'ın bağımsızlık mücadelesinin 1991'de sonuç vermesiyle birlikte Abhazların Gürcistan'a karşı bağımsızlık talepleri de başlamış oldu. 1991'de başlayan silahlı çatışmalar devam ederken, Osetya sorununu fırsat bilen Abhazya 1992'de bağımsızlığını ilan etmiştir.(Elvan,2006; 4)Ancak 2008 yılına kadar hiçbir ülke Abhazya'nın bağımsızlığını tanımamıştır.

Abhazya ile Gürcistan arasındaki anlaşmazlığın asıl sebebi Abhazya'nın statüsünün belirlenmesidir. Abhazlar tam bağımsızlık isterken, Gürcüler Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün muhafazasını istemekte, federasyon ve konfederasyon sistemine sıcak bakmaktadır.

Bu konuda Abhazlar ön koşul olarak egemenliklerinin tanınmasında ısrar ederken, Gürcüler geri dönüşün Abhazya ile federal özerklik anlaşması imzalandıktan sonra olmasını istemektedir.(Alizade, 2015; 5)Fakat perde arkasındaki Rusya da unutulmamalıdır. Dönemin BM Genel Sekreteri Boutros Gali'nin barış görüşmeleri sırasında söylediği gibi Abhazya sorununun çözümü için gereken anahtar Rusya'nın ellerindedir(Elvan,2006; 6), Bu iki devleti kontrol altında tutan Rusya bir adım atmadıkça herhangi bir anlaşma söz konusu olmayacaktır.

2.3 GÜNEY OSETYA SORUNU

Günümüzde Kuzey Osetya- Güney Osetya şeklinde suni bir sınırla ikiye bölünmüş olan Osetya'nın kuzey bölümü Kafkas Dağları'nın kuzey eteklerinde Rusya Federasyonu'na bağlı iken, güney bölümü Kafkas Dağları'nın güney eteklerinde Gürcistan sınırları içinde yer almaktadır.(Kalkan, 2010; 109) Gürcü tarihçilere göre Güney Osetya her zaman için Gürcistan'ın bir parçası olmuş, Osetlerin bu topraklara yerleşmeleri son iki yüzyıl içinde kuzeyden göç etmeleri sonucu gerçekleşmiştir.

Kuzey Osetya Cumhuriyetinde yaşayan Oset halkının %70'e yakını Hristiyan geri kalanı Müslüman iken, Güney Osetya Bölgesinde yaşamakta olan Osetlerin tamamı Hristiyandır.(Tavkul, 2000; 101)Bu dini değişimdeki en büyük etken Osetya'nın Rus imparatorluğuna katılma arzusudur. Fakat Rusya bu isteği Osmanlı ve İran ile ilişkilerini bozacağı gerekçesiyle reddetmiş, yine de Osetlerin Rus tarafını tutmalarını ve Osetler arasında Ortadoksluğu özendirmelerini istemekten geri kalmamıştır.

Osetlerin bir sorun teşkil etmeye başlamaları ise 1920'lere dayanmaktadır.

Güney Osetya önce bağımsızlığını ilan etmiş sonra Kızıl Ordu'nun Gürcistan'ı işgal etmesi ve ardından Güney Osetya'da Sovyet egemenliğinin başlamasıyla, bağımsızlık talebi başarıya ulaşamamıştır. Sovyet iktidarı, Osetya'yı ikiye ayırarak bir bölümünü Güney Osetya Özerk Bölgesi adıyla 1922'de Gürcistan'a, diğer bölümünü Kuzey Oset Bölgesi adıyla 1925'te RF'ye bağlamıştır.(Kalkan, 2010; 115)

Sovyet Birliği'nin son yıllarında etkili olan Perestroyka politikası milliyetçilik hareketlerini güçlendirmiştir ve Osetlerde bu akımdan nasibini almıştır. "Birleşik Osetya Projesi" adı altında Güney Osetya Gürcistan'dan ayrılma talebinde bulunmuş ve kendisini "Osetya Demokratik Sovyet Cumhuriyeti" ilan etmiştir fakat Gürcistan bu kararı tanımamış, bölgeye asker göndermiştir. Bir yıl sonra ateşkes imzalanmış ve bölgeye barış gücü yerleştirilmiştir. Bu sayede silahlı çatışmalar son bulsa da siyasi çözüm bulunamamıştır.

Gürcistan ile Güney Osetya arasında henüz çözülememiş bir problem olsa da, Güney Osetya'nın ekonomik durumunun Gürcistan'dan daha kötü olması özellikle elektrik ve doğalgaz bakımından merkezi yönetime bağımlılık Güney Osetya'yı siyasi

bakımdan Gürcistan'a yakın hale getirmektedir.(Alizade, 2015; 6) Ayrıca Rusya açısından da bu bölge stratejik konuma sahiptir. Rusya'nın Gürcistan üzerinde denetim kurmasına kolaylık sağlamaktadır.

Güney Osetya fiilî olarak Gürcistan'dan bağımsız bir siyasi yapı gösterse de, başta ekonomik sebeplerden dolayı bu pek mümkün görünmemektedir ayrıca Tiflis hükümeti Osetlerin özel bir statüye sahip olması için hukuki ve tarihi hakları olmadığını söylemekte ve bu bağımsızlığı kabul etmediğini belirtmektedir.

2.4 ACARİSTAN SORUNU

Acaristan Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Artvin ile Ardahan illerine komşu ve Gürcistan'ın güneybatısında 1921'de Kars Antlaşması ile kurulmuş olan özerk bir cumhuriyettir.(Demir, 2008) Acaristan'daki durum Gürcistan'ın diğer etnik bölgelerinden biraz daha farklı görülmektedir. Her şeyden önce Türkiye sınırında yer alması en azından coğrafi olarak bölgeyi Rus müdahalelerinden bir nebze korumuştur.(Elvan, 2006; 7)

1990'lı yılların ilk yarısında, Gürcistan tam bir kaos ortamıydı. Hristiyan Gürcüler'le, Müslüman Gürcüler arasında toprak iddialarının artması yeni çatışmaları getirmiştir ki, 1991 yılında, Müslüman halkını "Hristiyanlaştırma" ve "Acaristan'ın özerkliğini kaldırmaya" yönelik politikalara karşı gösteriler başlamıştır.(Alizade, 2015; 6)

Ayrıca Gürcistan bağımsızlığını kazandıktan sonra Acara Özerk Cumhuriyeti, Gürcistan'ı ekonomik anlamda sıkıştıran bir tutum izlemeye başlamıştır. Batum limanı ve Sarp Sınır Kapısını kontrolünde tutan Abashidze, gümrük vergilerini ve halktan toplanan vergileri Tiflis'e aktarmak yerine Tiflis aleyhine kendi otoritesini güçlendirmek üzere kullanmıştır.(Elvan, 2006; 7)

Bunlar üzerine bir de Abashidze, merkezi yönetimden bir askeri müdahale gelmesin diye bölgeyi ülkenin kalan kısmından tamamen kopartmıştır ki bu bardağı taşıran son damla olmuştur. Rusya'nın bölgeye müdahalesinden sonra Abashidze Batum'dan Rusya'ya kaçmıştır. Bazı kesimler artık Acaristan'ın bir sorun teşkil etmediğine inanmaktadır fakat RF örtülü şekilde de olsa Acaristan'a desteğini devam ettirdiği sürece , merkezi yönetimle arasındaki gerginliğin de bitmeyeceği aşıkardır.

TÜRKİYE’NİN GÜNEY KAFKASYA POLİTİKASI

Ülkelerin izledikleri dış politika, sistem, devlet ve birey düzeyinde analiz edilerek belirli bir coğrafya veya duruma yönelik olarak, ne derece etkili olduğu ve ne yöne doğru gitmekte olduğu ile ilgili değerlendirilebilir.(Elvan, 2006; 12)

Türkiye, dünyanın en önemli üç kriz bölgesinin ortasında yer almaktadır. Bu bölgelerden özellikle Kafkaslar ve Ortadoğu sahip oldukları enerji kaynakları ile dünya devletlerinin ilgi alanı içinde bulunmakta ve bu devletlerin rekabet sahası olmaktadır.(Alizade, 2015; 7)

Özellikle 2006 yılında faaliyete geçen Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı (BTC), 3 Temmuz 2007’de faaliyete geçen Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı (BTE) ve Gürcistan bölümünün temeli 21 Kasım 2007’de atılan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı (BTK) gibi projeler yapıldıktan bölgenin stratejik konumu daha da gelişmiş ve önemi artmıştır.(Dışişleri Bakanlığı, 2016)

Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra Kafkaslar ve Orta Asya’da oluşan güç boşluğunu doldurmak için RF, İran ve Türkiye gibi bölgesel güçler bir mücadeleye girmişlerdir.(Howard, 1998; 170) Kafkasya Türkiye’nin dış politikası açısından “yeni” bir bölgedir, bu da doğal olarak “değişimi” ve “fırsatları” beraberinde getirmiştir. Türkiye başta Azerbaycan olmak üzere bu bölgeyi bir açılım alanı olarak görmüştür. Bu dönem içerisinde bölgeye “Türk dünyası ile köprü” gözüyle bakılmıştır. Soğuk savaş sonrasında Türkiye için bölgesel güç olma politikaları ivme kazanmış ve Türk dünyası kurma idealleri canlanarak yoğun bir şekilde gündeme damgasını vurmuştur.(Demir, 2006; 43) Ancak bu politikanın başarılı olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

Azerbaycan demişken, Kafkasya’ya yönelik olarak uygulayacağımız yaklaşımlara da değinmek gerekir.

Azerbaycan ülkemizin Orta Asya’ya ve Güney-Doğu Asya’ya ulaşımında stratejik bir konuma sahiptir.Bu itibarla anılan bir ülke ile ilişkilerin en üst düzeyde olması ve mevcut yakınlığın ekonomik alanda da aynı derecede arttırılması zorunludur çünkü Azerbaycan petrol ve doğalgaz kaynakları itibari ile bu bölgede en çok yatırımcı çeken ülke konumundadır.(Ünsal ve Pamir, 2006; 13-16) Öte yandan bu politikamızın çoğunu gerçekleştirdiğimizi söyleyebilirim çünkü petrol sektörü hariç tutulduğunda,

Azerbaycan'daki en büyük yatırımcı ülke Türkiye'dir. Türk firmalarınca gerçekleştirilen yatırım miktarı iki milyar dolara ulaşmıştır. Azerbaycan'la olan bu yakınlığımız bölgedeki ağırlığımızı arttırmakta ve sınır-ötesi etkinlik alanları içinde kalan Hazar'a yönelik politikalarımızı gerçekleştirmekte büyük kolaylık sağlamaktadır.

Kafkaslar dendiğinde enerji de mutlaka üzerinde durulması gereken bir konudur çünkü Kafkaslar doğalgaz kaynakları açısından dünyada birinci, petrol açısından ise ikinci sıradadır. Hazar bölgesinin olası petrol rezervi 70-150 milyar varil, doğalgaz rezervi ise 18 trilyon metreküptür. Bölge bu yönü dolayısıyla da birçok boru hattına ev sahipliği yapmaktadır. Günümüzde gelişmiş ülkelerin temel yaşam faktörü olan enerji kaynakları, refah seviyesinin yükselmesi ve kalkınmanın hızlanması açısından hayati bir öneme sahiptir.

Bugün Güney Kafkasya sahip olduğu zengin kaynaklar ile başta Hazar'a kıyıdaş ülkeler olmak üzere birçok ülkenin kendi jeoekonomik çıkarları üzerine çalışmalar yaptığı bir bölgedir. Türkiye ise bulunduğu konum itibariyle diğer ülkelerden daha avantajlıdır çünkü Türkiye enerji kaynaklarının dünya pazarlarına ulaşmasında önemli bir köprü ülkedir.(Karasu, 2013; 1)

Ancak bu sınır-ötesi politikalarda olmazsa olmaz aktör Rusya'yı da unutmamak gerekir. Ne yazık ki Türkiye 1993 yılına kadar bu bölgede Rusya'yı yok sayarak ağabeyliğini kanıtlamaya çalışmıştır. Kafkasya'da Rusya'yı yok saymak bu bölge ile ilgili politikalarda ciddi anlamda hatadır. Çünkü Rusya eski arka bahçesi olan Kafkasya'da halen kayda değer bir ağırlığa sahiptir.(Demir, 2006; 45)

Ermeniler'in soykırım iddiaları kuşkusuz bir diğer ciddi konudur. Kafkasya'ya yönelik dış politikamızda en büyük açmazı Ermenistan ile ilişkiler ve özellikle de bu konu teşkil etmektedir. Bu çerçevede ikili temaslarda en temel sorun "soykırım iddiaları" olmaktadır. Soykırım iddiaları, ikili ilişkileri etkilemenin yanında, Türkiye'nin başta AB olmak üzere birçok örgüt ve ülkeyle ilişkilerine olumsuz şekilde yansımaktadır.(Demir, 2006; 46) Ancak Türkiye bu konuyla ilgili oynanan oyunlara sessiz kalmamalı aksine bu konudaki haklılığını daha çok dile getirmelidir, kamuoyunun gittikçe önem kazandığı bu günlerde Ermeniler'e verdiği cevapları ses getirecek ve geniş kitlelere ulaşacak şekilde duyurmaya özen göstermelidir.

Sonuç ve Öneriler:

Türkiye'nin çok yönlü olarak ilgilenmek zorunda olduğu Kafkasya;

- Doğu Anadolu Bölgesinin savunması ve güvenliğinin sağlanması,
- Orta Asya ve İdil-Ural bölgesindeki, Türk ve Müslüman ülke ve topluluklar ile irtibatını sağlaması ve ilişkilerini güçlendirmesi,
- Stratejik yer altı zenginlikleri ve petrol yatakları nedeniyle, uygun hammadde ve pazar olanağı oluşturması,
- RF'nin; güneye sıcak denizlere ulaşmasının engellenmesi ve Türkiye için tehdit olmaktan çıkartılması gibi temel konularda, avantajlar sağlayacak bir bölgedir.(Alizade,2015;8)

Ayrıca Türkiye'nin de;

- Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'daki olaylara seyirci kalınmamalı
- Kafkasya halklarının Türkiye'deki uzantıları canlı tutulmalı
- ülke içinde aktif örgütlenmelerine izin verilmeli
- Kafkas kökenli Türk vatandaşlarının bölgede iktisadi ve kültürel yatırımlar yapmaları tek elden yönlendirilmelidir.

Türkiye'nin Kafkasya'ya yönelik menfaatlerinin genel çerçevesini;

- Kafkasya'da RF ile aramızda bir tampon, "Barış Kuşağı"nın oluşturulması,
- Gürcistan ve koşullardaki gelişmelere bağlı olarak Ermenistan ile dostluk ve barış sürecinin, Azerbaycan ile ise dostluk, kardeşlik ve mümkün olan her alanda stratejik işbirliğinin geliştirilmesi,
- Rus yayılcılığının, yeniden canlanması ihtimaline karşı Kafkaslar'ı tampon bölge haline getirmek,
- Ermenistan'ın ve Gürcistan'ın Türkiye'ye güven duymalarını sağlamak,
- Azerbaycan'ın Ermenistan ve Gürcistan ile sorunlarının çözülmesine yardımcı olmak ve desteklemek,
- Azerbaycan'ın, kültürel, ekonomik ve sosyal yönden Türkiye'ye yaklaşmasını sağlayarak, İran'ın ve Rusya'nın nüfuzu altına girmesine mani olmak,

- Gürcistan'ın Türkiye'nin Orta Asya'ya çıkış kapısı olabilecek şekilde ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmek gibi bölgeye dair bazı istekleri bulunmaktadır.(Alizade, 2015; 7-8)

Sonuç olarak Türkiye'nin Güney Kafkasya ile ilişkileri genel dış politikası içinde kayda değer bir öneme sahiptir. Ne yazık ki sadece krizler, seçimler ve diğer bazı önemli konularda gündeme getirilen bölge yeterince anlaşılamamaktadır. Açık bir ifadeyle dile getirmek gerekirse, bölge kamuoyunda ve akademik ortamlarda daha çok ve detaylarıyla tartışılmalı, Türk halkına Kafkasya tanıtılmalı. Türkiye, dış politika öncelikleri içinde Kafkasya'daki gelişmeleri yakından ve dikkatle izleyerek bölgeye yönelik politikalarını ayrıntılı ve kapsamlı şekilde oluşturmalıdır.(Demir, 2006; 48)

KAYNAKÇA

- Alizade, N. (2015). “Güney Kafkasya’da Etnik Çatışmalar ve Bölgenin Türkiye İçin Önemi”, Akademik Perspektif, <<http://akademikperspektif.com/2015/04/13/guney-kafkasyada-etnik-catismalar-ve-bolgenin-turkiye-icin-onemi/>> [Erişim Tarihi: 10.06.2016]
- Anonim, (2006)
- Karasu, C. (2013). “Kafkasya’da Enerji Politikaları”, Akademik Perspektif, <<http://akademikperspektif.com/2013/06/05/kafkasyada-enerji-politikalari/>> [Erişim Tarihi: 03.07.2016]
- “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti”, Wikipedia, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Da%C4%9Fl%C4%B1k_Karaba%C4%9F_Cumhuriyeti> [Erişim Tarihi: 20.06.2016]
- Demir, A. F. (2006). “Türkiye’nin Güney Kafkasya Politikası”, Harp Akademileri Basımevi, Yenilevent-İstanbul
- Demir, O. (2008). “Acaristan Özerk Cumhuriyeti”, <<http://blog.milliyet.com.tr/acaristan-ozerk-cumhuriyeti/Blog/?BlogNo=66520>> [Erişim Tarihi: 25.06.2016]
- Elvan, D. (2006). “Kafkasya’da Patlamaya Hazır Etnik Bomba:Gürcistan’da Özerklik Sorunları”, Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
- “Güney Kafkasya Ülkeleri İle İlişkiler”, Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-guney-kafkasya-ulkeleriyle-iliskileri.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 03.07.2016]
- Hacısalihioğlu, Y. (2006). “Jeopolitik Düzlemde Güney Kafkasya”, Harp Akademileri Basımevi, Yenilevent-İstanbul
- Howard, G. (1998). “NATO and Caucasus:The Caspian Axis, Carlisle:SSI
- Kalkan, D. (2010). “Güney Kafkasya Bölgesi’ndeki Etnik Çatışma Alanlar”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
- Kaşıkçı, N. ve Yılmaz, H. Aras’tan Volga’ya Kafkaslar (Ülkeler-Şehirler-İz Bırakanlar), Ankara, Türkar Yayınları, 1999
- Pamir, N. (2006). “Güney Kafkasya’nın Enerji Boyutu”, Harp Akademileri Basımevi, Yenilevent-İstanbul
- Tavkul, U. (2000). “Kafkasya’da Hristiyanlığın İzleri”, Türk Dünyası Araştırmaları, sayı:128
- Ünsal, Ş. (2006). “Güney Kafkasya’nın Güncel Ekonomik ve Siyasal Boyutu”, Harp Akademileri Basımevi, Yenilevent-İstanbul